

Referaty (Bibliographie).

- T. Jaczewski.** Uwagi o amerykańskich gatunkach rodzaju *Mesovelia* Muls. (*Heteroptera*, *Mesoveliidae*). Notes on the American Species of the Genus *Mesovelia* Muls. (*Heteroptera*, *Mesoveliidae*). Pl. I—II. Annales Mus. Zool. Pol. T. IX. Nr. 1. Warszawa, 1930.

Na obfitym materiale muzealnym (Budapeszt, Londyn, Warszawa, Waszyngton) i ostatnio przez siebie zebrany w środkowej Ameryce bada autor w dalszym ciągu rodzaj *Mesovelia* a w szczególności *M. mulsanti* B. White, w obrębie którego wyróżnia 4 rasy, i *M. amoena* Uhl., podając jej rozszerzoną dągnozę. K.

- J. W. Szulczewski.** Wyrośle (Zooecidia) Pszczyzny i okolicy. Zooecidien von Pszczyzna und Umgegend. II-i Rocznik Śląskiego Oddziału Polsk. Tow. Przyr. im. Kopernika. Katowice, 1929.

W badanym terenie zebrał autor 208 form; z tego 3 jako nowe przytoczone; opracowanie pg dzieła: Ross H. — Die Pflanzengallen (Cecidien) Mittel- u. Nordeuropas, 2 Aufl. v. H. Hedicke, 1927. K.

- R. J. Wojtusiak.** Studja porównawczo-rozwojowe i psychograficzne nad gąsienicami z rodzaju *Mamestra*. Entwicklungsgeschichtliche und psychographische Studien an *Mamestra*-Räupen. Pl. 1. Bull. de l'Acad. Pol. des Sc. et des Lettr. Cl. Sc. Math. Nat. Sér. B. Sc. Nat. (II). Kraków, 1929.

Przedstawiony rozwój 3 gatunków rodzaju *Mamestra* (*brassicae* L., *splendens* Hb., *trifolii* Rott.) aż do chwili zapoczwarczenia się z szczegółowym opisaniem jajek oraz poszczególnych stadiów gąsienic, przy czem okazuje się, że wszystkie 3 gatunki dadzą się rozróżnić już po strukturze osłonki jajowej, później zaś w każdym stadium gąsienicy głównie podług ubarwienia, co ilustrują ryciny w tekście i na tablicy kolorowej. Interesujący jest rozwój brodawek z szczecinkami, których homologizacja na poszczególnych odcinkach dała jednolity obraz rozmieszczenia tych utworów na całym ciele. Wykresy i odpowiednio ułożona tabelka uzmiaławiają ilościowe stosunki rozwoju 3 gatunków. Sposób poruszania się gąsienic w pierwszych dwu stadiach jest podobny jak u miernikowców z powodu niedorozwinięcia nóg odwłokowych na 3-im i 4-ym odcinku odwłoka; rodzaj *Mamestra* stanowi skutek tego również jak *Plusia* ogniwo łączące rodziny *Geometridae* i *Noctuidae*. Omówiono następnie sposób odżywiania się gąsienic oraz reakcję na zanieczyszczenie ciała, na bodźce dotykowe i wstrząsieniowe, zachowanie się gąsienic po wykluciu z jajek i w czasie linienia, fototaksję, orjentację przestrzenną w stosunku do pokarmu oraz kryształicę. W czynnościach gąsienic nie

uwydatniają się prawie różnice między 3 gatunkami, co autor wyjaśnia zbyt małymi różnicami morfologicznymi. K.

R. J. Wojtusiak. O orientacji przestrzennej gąsienic bielinka. Über die Raumorientierung bei Pieris-Raupen. Ibidem.

Autor zmuszał gąsieniczki kapustnika do wędrówek na kartce papieru (22/28) z punktu centralnego, którym był wędnący skrawek liścia kapusty. Po dłuższej obserwacji autor podkreśla nast. momenty: 1. dążność gąsienic nawrotu do punktu wyjścia, co z reguły następuje przy oddaleniu nieznacznie większym niż 10 cm; 2. zgodność niejednokrotna dróg z kierunkiem światła w sensie Kompasowym z wyłączeniem tropizmu; 3. aktywne poszukiwanie odpowiedniego kierunku; 4. podniety węchowe odgrywają w orientacji gąsienic podrzędniejszą rolę. K.

R. J. Wojtusiak. O reagowaniu na światło normalnych i osłepionych larw toniaka (*Acilius*). Über Lichtreaktionen normaler und geblendeter Acilius-Larven. Acta Biol. Experim. III. 1929. Warszawa.

Autor bada zapomocą odpowiednich eksperymentów reagowanie na światło normalnych i osłepionych larw toniaka (*Acilius sulcatus* L., jak na to wskazują podane cechy) i dochodzi do wniosku, że reakcje te „nie zależą wyłącznie od oczu, lecz że może tu wchodzić w grę wrażliwość fotyczna powierzchni ciała“. K.

G. Müller. Carabiden-Studien. Coleopt. Centralbl. Berlin. 4. Bd. H. 3/4. 1929. 5. Bd. H. 1. 1930.

W niniejszym artykule streszczone są wyniki badań, które autor przeprowadził dla zestawienia fauny obszaru nad pń.-wsch. Adryatykiem (I coleotteri della Venezia Giulia. I Adephaga, 1926). Wymienione są m. i. 3 gatunki rodz. *Dyschirius* Bon. (*arenosus* Steph., *impunctipennis* Daws., *uliginosus* Putz.), występujące także i w Polsce, na podstawie okazów z okolicy Warszawy przesłanych autorowi przez p. Makólskiego; w dalszym ciągu opisuje autor nowy podgatunek *Bembidium andreae* sbsp. *polonicum* z okolic Warszawy i Wilna i zaznacza, że w Karpatach (Kołomyja, Worochta, Krościenko, Rabka) występuje tylko sbsp. *bualei*. K.

M. Węgrzecki. O pewnych różnicach morfologicznych między gatunkami *Miris dolabratus* (L.) i *Miris ferrugatus* Fall. (*Heteroptera*, *Miridae*). Über einige morphologische Unterschiede zwischen den Arten *Miris dolabratus* (L.) u. *Miris ferrugatus* Fall. (*Heteroptera*, *Miridae*). Ann. Mus. Zool. Pol. T. IX. Nr. 2. 1930. Tab. IV.

Autor znajduje nowe różnice gatunkowe dla samców w budowie 9-go tergitu odwłoka oraz narządu kopolacyjnego, dla samic w budowie 7-go sternitu odwłoka. K.

Witold Niesiołowski. Motyle Większe Tatr Polskich. Polonae Partis Tatrorum Macrolepidoptera. Polska Ak. Umiejętności. Prace monograficzne Komisji Fizjograficznej. T. V. Kraków 1929.

W interesującej, obszernej części wstępnej omawia autor ogólne warunki życia motyli w Tatrach i związane z nimi zjawiska pojawów, pionowych zasięgów i zjawiska natury morfologicznej. Szczególnie dla Tatr ważne rozmieszczenia wysokościowe są uwidocznione na osobnej tablicy i przy pomocy kilku grafikonów. Uwidoczniają one wcale duże bogactwo fauny tatrzańskiej w wysokogórskie gatunki motyli, nie schodzące poniżej górnej granicy regła. Element endemiczny tworzą: 1 gatunek (*Psodos schwingenschussi*), dwa podgatunki (*Erebia manto* subsp. *praeclara* Niesioł., *Psychidea bombycella* subsp. *tatricolella* Niesioł.) oraz kilka ras (*Parnassius apollo* var. *candidus* Verity i i.) W części systematycznej, wymieniającej 348 gatunków, pomieszcza autor liczne opisy, uwagi krytyczne, spostrzeżenia biologiczne i rozważania natury geograficznej i historycznej.

N.

Józef Fudakowski. Fauna ważek (*Odonata*) Tatr Polskich. Die Odonaten-Fauna des polnischen Tatra-Gebirges. Spr. Kom. Fizjogr. Polsk. Ak. Um. T. LXIV.

Praca jest rezultatem 7-letnich badań autora nad fauną odonologiczną Tatr Polskich. Ogólna ilość gatunków wynosi 39. Najsilniej są reprezentowane podrodziny *Agrioninae* (11 gat.) i *Libellulinae* (10 gat.). Autor badał także ekologiczne warunki życia i rozwoju ważek, podaje zatem charakterystykę ważniejszych zbiorników wodnych (stawy i młaki), ogólne rysy topograficzne terenu oraz dane klimatyczne. Z dociekań natury geograficznej wynika, że na faunę ważek tatrzańskich składają się elementa: europejsko-azjatyckie, cyrkumborealne, borealno-alpejskie, śródziemnomorskie i relikty polodowcowe. Pracę zamyka tabela porównawcza wysokościowych zasięgów ważek w Tatrach i innych górach Europy, Azji i Ameryki półn.

N.

Jan Romaniszyn i Fryderyk Schille. Fauna motyli Polski. Fauna lepidopterorum Poloniae. Tom I opracował Jan Romaniszyn. Polska Akademia Umiejętności. Prace monograficzne Komisji Fizjograficznej. Tom VI. Kraków 1930.

Tom I (str. 1—552) w opracowaniu p. Jana Romaniszyna przynosi dokładną ewidencję t. zw. „Motyli Większych“ naszej fauny, obejmuje bowiem podrzędy: *Rhopalocera*, *Grypocera*, *Phalaenae* i *Noctuidiformes* oraz rodzinę *Geometridae*. Wszystkie te grupy, razem wzięte, są reprezentowane w faunie Polski przez 1206 gatunków. W systematycznym podziale i układzie materiału opiera się autor na dziele A. Seitz'a „Die Großschmetterlinge der Erde“. Gatunki są numerowane liczbami porządkowymi od 1 do 1206 i liczbami w nawiasach, oznaczającymi liczby katalogu Staudingera i Rebla. Dane systematyczne rozszerza autor i na jednostki mniejsze od gatunków, podaje zatem nazwy wszyst-

kich, znanych z Polski podgatunków i odmian oraz aberacje i generacje. Obrazy rozszedlenia geograficznego w obrębie Polski, traktowane z wielką starannością, zawierają wszelkie ważniejsze szczegóły dotychczasowej, odnośnej literatury. Przy gatunkach rzadszych lub ważnych regionalnie przytacza autor wszystkie obserwowane miejsca występowania i cytuje badacza, od którego te dane czerpie; przy pospolitych w całym kraju ogranicza wyliczanie miejsc występowania tylko do rzadszych aberacji. Ten sposób szczegółowego przedstawiania rozszedlenia, bez użycia skrótów ogólniejszej natury, oznaczających jakieś większe jednostki zoogeograficzne naszego kraju, b. pożyteczny i dogodny dla polskiego lepidopterologa, ma jednak tę niedogodność, że czyni pracę nieprzeżywą dla każdego zagranicznego badacza, nie władającego językiem polskim a przez to osłabia w pewnej mierze znaczenie, jakie tego rodzaju publikacje mogą mieć i dla zagranicy. Podane szczegóły rozmieszczeń gatunków poza obszarem Polski ułatwiają natomiast znacznie geograficzną analizę materiału. B. dodatnim rysem pracy jest również dość bogata ilustracja momentów biologicznych, szczególnie wymienianie przy każdym prawie gatunku motyla także i roślin, na których żyje gąsienica. Należy tylko żałować, że autor nie we wszystkich wypadkach zastosował się do materiału i terminologii „Roślin Polskich“ Szafera, Kulczyńskiego i Pawłowskiego. Powstały skutkiem tego pewne usterki, które jednak dadzą się łatwo usunąć w następnych wydaniach dzieła. Tak np. pisze autor (str. 256 i 257), że gąsienice *Rhyacia augur* i *Rh. latens* żyją na *Alsine* (powinno być *Minuartia media*, gdy takiego gatunku „Rośliny Polskie“ nie zawierają. Nieznanemi we florze Polski są także gatunki: *Ferulago galbanifera* (str. 460), *Campanula (?) nepeta* (str. 467), *Euphrasia lutea* (str. 469) i i. Jeśli ostatnio wymieniona roślina ma oznaczać *Odontites lutea*, to niepotrzebnie używa autor jako nazwy rodzajowej raz *Odontites* (str. 458) a raz *Euphrasia* (l. c.). Pomijając jednak drobne te usterki, do których możnaby zaliczyć i tego rodzaju wyrażenia jak „gąsienica żyje na *Solidago virgaurea*, szczawiu i innych niskich (!) roślinach“ (str. 257) lub „gąsienica żyje na wszystkich rodzajach (!) kapusty“ (str. 37) — musi się uznać pracę za b. sumiennie i pilnie zestawioną; każdy faunista z radością powita ukazanie się tego dzieła. Musi ono stanowić dla każdego naszego lepidopterologa niezbędną podstawę dla dalszych studjów terenowych, a dla zoogeografa przynosi bogaty, łatwo dający się wykorzystać materiał. W naszej literaturze owadniczej mają z większych rzędów jedynie Tęgo-pokrywe tego rodzaju syntetyczne zestawienie.

N.